Dames en Heren,

Aan mij is dan de taak U een inzicht te geven in de positie, die de V.V.D inneemt ten opzichte van actuele politieke vraagstukken. Ik heb ernstig overwogen U deze positie te schilderen tegen de brede achtergrond van de liberale beginselen. Ik heb echter gemeend dit niet te moeten doen. Er wordt morgen reeds zoveel over deze beginselen gepraat en men kan ook van het goede te veel krijgen. Desalniettemin zal het in een aantal gevallen noodzakelijk zijn beginsel en practische uitwerking daarvan naast elkaar te stellen. Aangezien over de buitenlandse politiek tussen de verschillende politieke partijen in Nederland maar weinig verschil van mening bestaat, meen ik er goed aan te doen in de beperkte tijd die mij ter beschikking staat de schijnwerpers maar zeer kort te richten op de buitenlandse politiek - hoe belangrijk die natuurlijk voer Nederland ook is. Nog steeds wordt de wereld beheerst door de tegenstellingen tussen het Westen en het Oosten. Vanzelfsprekend moet elke mogelijkheid tot ontspanning worden aangegrepen en in dit licht bezien moeten we het gedeeltelijke kernstop-akkoord ook toejuichen. Maar niets wijst erop, dat het communisme zijn uiteindelijke doel - de wereldheerschappij - heeft laten varen. Een hechte westelijke alliantie blijft dan ook nog steeds van het allergrootste belang, teneinde het zo noodzakelijke machtsevenwicht, dat de barrière vormt tussen oorlog en vrede, te handhaven. Wij zijn daarom onze oud-voorzitter Stikker zo bijzonder dankbaar voor de uitnemende wijze, waarop hij de belangen van de NATO heeft gediend en wij betreuren het ten zeerste, dat hij zich om gezondheidsredenen van zijn belangrijke post zal moeten terugtrekken. Gaarne wensen wij hem het allerbeste toe. Het heeft geen zin om te ontkennen, dat de politieke integratie van Europa in ernstige mate wordt belemmerd door het wat ik zou willen noemen solistische optreden van de Franse President. Dit zal er ons echter
nooit toe mogen brengen geen voortgang te willen maken met de functionele integratie. Het voorspoedigst verloopt deze bij de afbraak van de industriële tarieven, het moeilijkst bij het creëren van een gemeenschappelijke landbouwpolitiek. Allerlei nationale groepsbelangen en electorale overwegingen spelen hierbij een tegenstrevende rol. Voorts wil ik er, wellicht ten overvloede nog eens op wijzen, dat wij liberalen, als voorstanders van een ”open” Europa er steeds weer op zullen moeten blijven hameren, dat de kloof tussen de ”Zes” van de EEG en de ’Zeven’ van de EFTA, uiteindelijk zal moeten worden gedicht. Veel zal daarbij ook afhangen van de politieke inzichten van

Engeland na de komende verkiezingen. Alleen een aldus verenigd Europa zal in staat zijn een gelijkwaardig deelgenoot te worden in een Atlantisch Partnership, zoals de ook door ons diepbetreurde President Kennedy dat zag. Tenslotte acht ik het nuttig er ook nog eens op te wijzen, dat elk streven binnen de E.E.G. of de E.G.K.S. om te komen tot protectie van de materiële belangen der grote landen binnen een autarkisch gericht continentaal blok bestreden dient te worden. Een dergelijk streven is in strijd met de Verdragen van Rome en het is bovendien volstrekt onliberaal, zodat zeer in het bijzonder ook op ons, liberalen, de plicht rust in deze waakzaam te zijn. Tot slot van dit deel van mijn betoog, zou ik nog een ogenblik aandacht willen besteden aan de verhouding van Nederland en Indonesië. Wij verheugen ons van harte over de verbeterde betrekkingen en wij achten het gesloten akkoord over de technische samenwerking een goede eerste stap, die naar wij hopen door meerdere gevolgd zal worden. Wij achten het juist, dat de Regering niet geschroomd heeft om ook de bestaande financiële geschillen tor sprake te brengen en wij vertrouwen erop, dat de Regering zich er evenmin van zal laten weerhouden de Indonesische Regering waar nodig te herinneren aan de verplichtingen, die zij op zich heeft genomen bij het akkoord over Westelijk Nieuw- Guinea, zij het dat dit zal moeten gebeuren in een vorm, die past bij de verbeterde betrekkingen. Ik richt mijn aandacht dan nu op het binnenland. Onze voorzitter heeft zo terecht benadrukt, dat wij zijn een Volkspartij. oen partij dus, die niet de belangen van bepaalde groepen wil

wil dienen, omdat ze het politiek van die groepen moet hebben, belangen van alle groepen, voor zover die belangen passen in het landsbelang. Indien ik vanavond in het bijzonder de nadruk zal leggen optie van de middengroepen in onze maatschappij, d.w.z. de middenstand in de eigenlijke zin van het woord, de kleine zelfstandigen, de middengroep van de ambtenaren en van de werknemers in de bedrijven, de vrije beroepsbeoefenaars e.d., dan heeft dat een zeer bijzondere reden. Ik acht dat namelijk noodzakelijk, omdat ik de overtuiging heb, dat zij op het ogenblik in de hoek zitten waar de slagen vallen, terwijl voor mij tevens vaststaat, dat de VVD beter dan welke andere partij ook in staat is voor hun belangen op de bres te staan. In het kader van de positie van de zelfstandigen zou ik allereerst aandacht willen besteden aan onze agrariërs. U weet, dames en heren, dat bij het Akkoord van Wassenaar een belangrijke prioriteit is toegekend aan het streven, de positie van de Nederlandse landbouw te verbeteren. Het is mede onze taak deze prioriteit in de praktijk tot uitdrukking te brengen. Dat is

allerminst eenvoudig. De akkerbouw heeft in 1939 vooral als gevolg van de weersomstandigheden in verschillende streken slecht geboerd. Er zijn grote moeilijkheden op het gebied van de aardappelen. Mede op aandrang van de VVD zijn daartegen maatregelen genomen, die de verliezen voor de telers beperken, maar niet voorkómen. De bietenprijs op weliswaar niet onbelangrijk verhoogd, maar de sterke stijging van de verwerkingskosten maant alweer tot enige reserve. Vooral voor het Noorden van het land is de prijs zeker niet schitterend te noemen. Somberder nog is de situatie in do rundveehouderij. De uitzonderlijk slechte weersomstandigheden in 1962 en 1963 hebben de veehouderij grote schade berokkend, De stijging van de produktiekosten, samenvallend met een lange periode van lage veeprijzen hebben de veehouderij in ernstige moeilijkheden gebracht. Wij hebben bij de behandeling van de Landbouwbegroting met grote nadruk de aandacht van de Minister gevraagd, speciaal voor de veenweiden bedrijven. Wij hebben daarbij enig succes behaald, al is do oorzaak va de moeilijkheden nog niet weggenomen. Al is een degelijk rundvleesbod.

van het allergrootste belang en nl hebben wij de overtuiging, dat de Regering, mede als gevolg van de ontwikkeling in EEG-verband een positieve politiek voert, toch blijft bij de veehouderij de melkprijs het kardinale vraagstuk. Alhoewel in november 1963 verbeteringen in de richtprijs voor melk zijn aangebracht, bleek uit de resultaten van het bedrijfseconomisch onderzoek, dat voor het nu beginnende produktie-seizoen een flinke verhoging van de richtprijs noodzakelijk zou zijn. Ik wil niet ontkennen, dat de zojuist bekend gemaakte prijs mij heeft teleurgesteld. Als gevolg van de stijging van de loonkosten en de kosten van de diverse produktiemiddelen, betekent de verhoging in wezen geen verbetering van het veehoudersinkomen. Wij zullen overigens moeten bedenken, dat een eventueel verdere prijsverhoging ingevolge de EEG-zuivelverordening niet door de Schatkist, maar door de consument betaald zal moeten worden. Gaarne geef ik onze agrariërs de verzekering, dat wij steeds zullen blijven zoeken naar middelen om er voor te zorgen, dat hun levensomstandigheden niet achter blijven bij die van andere bevolkingsgroepen. Zij zullen mij echter wel willen toegeven, dat de landbouwproblemen bijzonder moeilijk oplosbare problemen zijn, maar juist daarom hebben wij als Volkspartij vier agrarische specialisten in de beide Kamerfracties doen kiezen. Maar dames en heren, wij zijn niet alleen een Volkspartij, wij zijn een Volkspartij voor Vrijheid en Democratie. De vrijheid zien wij als één van de

hoekstenen van onze samenleving, geestelijke vrijheid, zowel als materiële vrijheid. Helaas is ons vrijheidsstreven nog geen gemeengoed in Nederland. Steeds weer zijn wij verplicht erop te wijzen, dat aan die vrijheid grotere beperkingen worden opgelegd, dan noodzakelijkerwijze voortvloeien uit het feit, dat de mens nu eenmaal in gemeenschapsverband leeft. Als actueel voorbeeld van eminent belang voor middenstand en bedrijfsleven, zou ik het prijsbeleid willen noemen. Helaas moet ik daarbij constateren, dat het prijsbeleid van Minister Andriessen en Staats- secretaris Bakker momenteel niet onze sympathie kan hebben. Wij hebben dat in de Tweede Kamer reeds bewezen bij de behandeling van een ontwerp tot wijziging van de Prijzenwet, waardoor ook aan individuele ondernemers prijsvoorschriften konden worden gegeven. Dit

wetsontwerp kwam zozeer in strijd mot de liberale opvattingen over vrijheid en zette de deur zo wijd open voor ambtelijke willekeur, dat wij daaraan onze stem niet konden geven. Ik denk ook aan de maatregelen op het terrein van de verticale prijsbinding. Maatregelen, die lijnrecht ingaan tegen de vrijheid van middenstand en bedrijfsleven om overeenkomsten aan te gaan. Naar mijn overtuiging behoort deze vrijheid slechts dan te worden aangetast als bewezen is, dat deze vrijheid wordt misbruikt ten nadele van de consumenten. In ieder geval ten aanzien van de individuele verticale prijsbinding is dat bewijs nog niet geleverd. Op de bewindslieden rust de plicht om geval voor geval aan te tonen, dat door de gemaakte afspraken het algemeen belang wordt geschaad. Slagen zij daarin, dan kunnen zij van onze medewerking overtuigd zijn. Met niet nader uitgewerkte en toegelichte beweringen, dat afschaffing van de individuele verticale prijsbinding tot prijsdaling zal leiden kunnen wij geen genoegen nemen. Aantasting van contractsvrijheid moet behoorlijk worden gemotiveerd. Dat lijkt mij geen overdreven eis, temeer niet, omdat hier het bestaan van vele kleinere middenstanders op het spel staat. Voorts moet mij de opmerking van het hart, dat de bewindslieden er verstandig aan zouden doen, indien zij het overleg met de betrokkenen ook tot een werkelijk overleg zouden maken. Laten zij toch beseffen, dat zij zonder de medewerking van het bedrijfsleven nimmer tot een goed prijsbeleid zullen kunnen komen. Het bedrijfsleven is daartoe naar mijn stellige overtuiging bereid, maar dan moet er ook werkelijk met hen worden overlegd en moeten zij niet alleen ontboden worden om aan te horen, wat de Regering al heeft besloten. Bovendien zal de Regering er dan van moeten uitgaan, dat de vrijheid van middenstand

en bedrijfsleven niet verder mag worden ingeperkt, dan in het algemeen belang strikt noodzakelijk is. Dames en heren, wanneer ik zeg, dat ons vrijheidsstreven nog geen gemeengoed is geworden, verbaast het U dan, dat ik ook onmiddellijk moet denken aan ons omroepbestel? Ons omroepbestel is nog steeds een monopolie- bestel, waarbij dus alleen de bestaande omroepverenigingen het recht hebben om uitzendingen via radio en televisie te verzorgen. Nog steeds is ons omroepbestel geen open bestel, waarin ook nieuwe organisaties een zendmachtiging zouden kunnen krijgen.

Ik behoef U niet te vertellen, dat de VVD een onafgebroken strijd voert voor dat open bestel, voor de vrijheid dus in de aether. Bij vele gelegenheden is dat in de afgelopen tijd overduidelijk geworden. Zij die vlak voor de verkiezingen het debat over de nota reclame-televisie hebben gevolgd, zullen zich nog herinneren op welk eminente wijze Mevrouw van Someren-Downer daarbij, namens de fractie van de VVD, de liberale beginselen heeft uitgedragen, De tegenstand van de Tweede Kamer, aangevoerd door vertegenwoordigers van de Omroep-organisaties, bleek toen nog te sterk. Ook bij het Akkoord van Wassenaar is het ons niet mogen gelukken een open bestel aanvaard te krijgen voor het tweede televisienet. Maar dames en heren, ik beloof U, dat wij onze strijd voor de vrijheid in de aether zullen voortzetten tot de uiteindelijke overwinning. De overwinning, die eens zal komen. Daaraan hoeft U niet te twijfelen. Wij hebben de kracht om die strijd voort te zetten, omdat wij ons gedragen weten door de sympathie van een groot deel van het Nederlandse Volk. Ook ónze strijd voor reclame in de televisie zullen wij winnen, maar ik stel er prijs op nu reeds met nadruk te verklaren, dat openheid van het bestel enerzijds en reclame in de televisie anderzijds voor ons onverbrekelijk aan elkaar verbonden zijn. Wij zullen ons in de nu komend; overgangsperiode, waarin ingevolge het Akkoord van Wassenaar geen zendmachtiging gegeven mag worden aan onafhankelijke organisaties, dan ook met uiterste felheid verzetten tegen het geven van een machtiging aan de bestaande omroepverenigingen tot het uitzenden van reclame-boodschappon over het tweede televisienet. Het Akkoord van Wassenaar zegt, dat in de overgangsperiode in geen enkel opzicht vooruit gelopen mag worden op de definitieve bezetting van het tweede televisienet. En dan vraag ik U, dames en heren, is er één redelijk denkend mens, die zou durven ontkennen, dat met een machtiging tot het uitzenden van reclameboodschappen aan de bestaande omroepverenigingen wel degelijk vooruit wordt gelopen op de definitieve bezetting van het tweede net? Door

daaraan mee te werken zou de Regering ingaan tegen het door haar overgenomen Akkoord van Wassenaar en daartoe is de Regering niet gerechtigd. Dames en heren, wij blijven onvermoeid strijden voor reclame op

het tweede televisienet, waarbij omroepverenigingen en onafhankelijk; maatschappijen gelijke rechten zullen krijgen. En ik verzeker U, met steun van het Nederlandse Volk zullen wij ook die strijd winnen! VVD Volkspartij voor Vrijheid en Democratie Wie aan democratie denkt, denkt momenteel niet aan de pbo. Dat zal moeten veranderen, onze steun aan de p.b.o. zal afhankelijk zijn van de vraag of de Regering er in zal slagen met voorstellen te komen, die een volledige democratisering van de p.b.o. waarborgen. Ik kom dan nu tot het uitermate belangrijke terrein, dat ons beginselprogram aanduidt als het terrein van de stoffelijke welvaart. Ons program zegt daarvan, dat de VVD. op het terrein van de stoffelijke welvaart streeft naar maatschappelijke verhoudingen, die sociaal gerechtvaardigd en economisch verantwoord zijn. Dat is ook heden ten dage nog steeds ons uitgangspunt. Maar de taal kan een gevaarlijk instrument zijn. Als wij spreken over sociale rechtvaardigheid, dan bedoelen we daar bepaald iets anders mee, dan wanneer bijvoorbeeld de Partij van de Arbeid deze woorden gebruikt. De weg van de sociale gerechtigheid, dames en heren, is voor ons niet een weg met één-richtingsverkeer. Niet alléén de mensen met de laagste inkomens kan sociaal onrecht worden aangedaan, ook bijvoorbeeld de middengroepen uit onze bevolking kunnen sociaal onrechtvaardig worden behandeld. De liberalen hebben altijd van harte gaarne meegewerkt aan allerlei maatregelen om de positie van de sociaal zwakkeren te verbeteren. Zij hebben dat in het verleden gedaan en wij, de huidige representanten van het politieke liberalisme, doen dat in het heden. Maar wij zien het evenzeer als onze plicht om de waarschuwende vinger omhoog te steken, als wij zien dat andere groepen het slachtoffer dreigen te worden van onrecht. Naar mijn mening is nu het moment gekomen, waarop wij niet langer het recht hebben onze vrees onder stoelen en banken te steken. Steeds meer zien wij duidelijke aanwijzingen, dat enerzijds niet voldoende rekening wordt gehouden met de belangen van de middengroepen, anderzijds zijn er aanwijzingen te over, dat er politieke krachten aan het werk zijn om doelbewust de positie van de middengroepen te ondergraven. Als ik spreek over niet voldoende rekening houden met de belangen, dan denk ik bijvoorbeeld aan de algemene richtlijn van Minister Bogaors,

dat in de ongesubsidieerde woningbouwsector slechts rijksgoedkeuring mag worden gegeven voor woningen met zuivere bouwkosten van niet meer dan 55000. Zelfs wanneer ik rekening houd met het feit, dat in enkele gevallen, bijvoorbeeld ten aanzien van de beoefenaren van vrije beroepen, uitzonderingen op deze regel worden toegelaten, dan nog zeg ik; hier wordt een grote groep Nederlanders ernstig onrecht aangedaan. Er zijn nu eenmaal mensen, die financieel in staat zijn zonder enige overheidshulp een huis te laten bouwen. Daar schuilt niets a-sociaals in. Zij hebben zich in do meeste gevallen met hard werken die financiële mogelijkheden geschapen. Zij hebben behoefte aan een woning, die groter is dan de woningwetwoningen en de doorsnee premiewoningen. Ik denk daarbij helemaal' niet direct aan kapitale villa's of dure bungalows. Ik denk aan hele normale woningen met zuivere bouwkosten van laten we zeggen ƒ 50.000. Ook dat verlangen is allerminst a-sociaal, zeker niet als men bedenkt, dat ingevolge de nieuwe premieregeling de stichtingskosten van een premiewoning ook reeds ƒ 55000 mogen bedragen. Behoudens in een enkel uitzonderingsgeval mogen deze mensen terwijl zij geen enkel beroep doen op de Schatkist, van Minister Bogaers dat huis niet laten bouwen, maar worden daarentegen gedwongen om te blijven wonen in woningen, die bestemd zijn voor mensen minder financiële mogelijkheden. De opheffing van de woningnood wordt er die wijze tegengewerkt. En laten we niet vergeten, dat het verbod tot het bouwen van iets grotere woningen de prijzen van de bestaande woningen in die klasse reeds nu in vele streken van ons land heeft opgevoerd tot ver boven de kosten van nieuwbouw. Zo verkeert een ogenschijnlijk sociaal beleid volstrekt in zijn tegendeel. Met alle waardering, die overigens ook wij hebben voor het energieke streven van Minister Bogaers om de woningbouw krachtdadig aan te pakken moet ik deze maatregel volstrekt afkeuren. Minister Bogaers heeft helaas een veel te grote angst voor de gevolgen van wat meer vrijheid in de bouwsector, terwijl het daarentegen mijn vaste overtuiging is, dat juist een grotere vrijheid, grotere vrijheid voor gemeentebesturen, grotere vrijheid voor particulieren, een belangrijke bijdrage zou kunnen leveren voor het opheffen van de woningnood, waarvan alle Nederlanders, die onder de afschuwelijke gevolgen van die woningnood zuchten, zouden profiteren.

Dit was één voorbeeld, dames en horen, van niet voldoende rekening houden met de

belangen van de middengroepen in onze samenleving. Ik er meerdere kunnen noemen. Ik wil in dit verband volstaan met nog eens de nadruk te leggen op het sociaal onrecht, dat nu reeds sinds jaren :nz onderwijzers wordt aangedaan. Onze onderwijzers, die een aanvangssalaris hebben, dat nauwelijks gelijk is aan het minimum loon van een ongeschoolde arbeider en die pas na 27 jaar diensttijd - ja, dames en heren, U verstaat mij goed, na 27 jaar diensttijd - hun maximum-salaris bereiken. Ook aan dit onrecht behoort op korte termijn een einde te worden gemaakt. Maar daarnaast, dames en heren, heb ik gesproken over politieke krachten, die in ons Vaderland aan het werk zijn om doelbewust de positie van de middengroepen te ondergraven. Politieke krachten, die geen middel schuwen om te komen tot een zodanige herverdeling van het inkomen, dat ik niet aarzel om ook hier te spreken van een dreigend sociaal onrecht. Ik wil hier dieper op ingaan, omdat ik de overtuiging heb, dat de herverdeling van het nationaal inkomen in de eerstvolgende jaren het kernvraagstuk zal zijn, dat de politieke verhoudingen in Nederland in feite zal beheersen. Een rechtvaardige inkomensverdeling is ook ons uitdrukkelijk verlangen. Dat het mogelijk is gebleken onder het Kabinet de Quay de werknemers in het bedrijfsleven in meer dan evenredige mate te laten delen in de stijgende welvaart had onze hartelijke instemming, terwijl wij grote bewondering hebben voor de wijze, waarop Minister Toxopeus de positie van de ambtenaren in de afgelopen jaren in alle opzichten in zeer sterke mate heeft weten te verbeteren. Hem komt daarvoor grote lof toe. Dit alles is gelukt zonder dat de prijzen belangrijk in beweging zijn gekomen, zodat een groot deel van de inkomensverbetering ook een reële verbetering was. Er kan echter niet worden ontkend, dat er langzamerhand op de arbeidsmarkt ondragelijke spanningen waren opgetreden. In het najaar van 1963 leidde dit tot een explosie op het gebied van de lonen. Terwijl het Centraal Planbureau nog in september 1963 uitging van
een stijging van de gemiddelde loonsom per werknemer van
hetgeen
naar de mening van dit Bureau reeds tot prijsstijging zou moeten leiden, moeten we nu reeds rekening houden met een werkelijke loonkosten-stijging

De VVD heeft zich bij deze explosie neergelegd. Ik meen er aan te doen in het kort uiteen te zetten, waarom wij dat hebben gedaan, terwijl toch vaststond, dat er in feite voor een zo sterke loonstijging geen ruimte aanwezig was. Dat neerleggen bij de

feitelijke situatie geschiedde niet, omdat wij de overtuiging zouden hebben gekregen dat er hier sprake was van een heilzame aanpassing aan het Europese loonpeil. Wij mogen niet vergeten, dat van 1953 tot en met 1964 onze industriële loonkosten met meer dan 30% zijn gestegen in vergelijking tot de met ons concurrerende landen. Het kostenvoordeel, dat wij in 1953 nog hadden is totaal verdwenen en onze concurrentie-positie is aanzienlijk verzwakt. Van een heilzame aanpassing is dus geen sprake. Neen, we hebben ons er bij neergelegd, zowel omdat hieruit wellicht in de toekomst een ontspanning op de arbeidsmarkt zou kunnen ontstaan, alsook omdat er naar onze mening geen redelijk alternatief bestond. Tengevolge van allerlei sociaal-psychologische factoren was er eenvoudig geen plaats meer voor koele economische berekeningen. Het was de wet van vraag en aanbod, die de situatie beheerste. En bij da,t alles mogen we nooit vergeten, dat mede door onze aandrang de verantwoordelijkheid voor de loonvorming in de eerste plaats gelegd was in handen van het bedrijfsleven zelf. Als dan werkgevers en werknemers in grote meerderheid tot een akkoord komen, dan moet de overheid wel heel zwaarwichtige argumenten hebben om in te grijpen. Denkt U nu vooral niet, dames en heren; dat ik de werknemers een flinke loonsverhoging zou misgunnen. Daar is natuurlijk geen sprake van. Maar waar de werknemer het meest mee is gediend, dat is een loonsverhoging, die tegelijkertijd een werkelijke welvaartsverbetering voor hem inhoudt. Het is duidelijk, dat bij de huidige loonstijging een niet - onbelangrijk deel van de verhoging eenvoudig ongedaan gemaakt wordt door de onvermijdelijke verhoging van de prijzen. Daarmee is niemand gediend, behalve onze concurrenten in het buitenland. Die lachen in hun vuistje. De belangen van de werknemers tellen ook voor ons zwaar. Maar die belangen moeten op de juiste manier worden behartigd, met inachtneming van het algemeen belang. Zo zal naast loonsverhogingen, waar die mogelijk zijn, ook aan bezitsvorming ruime aandacht moeten worden besteed, waarbij zeker ook de vrijwillige winstdeling niet mag worden vergeten. Zo zal ook het

schoppen van gelijke kansen voor oen ieder van het allergrootst. Maar ik herhaal, dat al die maatregelen rustig en weldoordacht genomen moeten worden, zonder dat het algemeen belang daarbij uit het oog wordt verloren. Ik keer dan nu weer terug tot het uitgangspunt van mijn betoog, dat beoogt U een uiteenzetting te geven van de verschillende wijzen, waarop men juist nu tracht op grote schaal tot een herverdeling van

het inkomen te geraken. Het is duidelijk, dat ook de stijging van het werknemers inkomen met 16% een herverdeling van het inkomen betekent, aangezien de inkomens uit andere hoofde, uit renten, winsten e.d. volgens de officiële schattingen met niet meer dan 3% zullen stijgen. Stelt men daartegenover een verwachte prijsstijging van 7% dan spreekt het vanzelf, dat van deze herverdeling in het bijzonder de kleine zelfstandigen de dupe zullen worden. Doorgaande op het thema van de herverdeling kom ik dan vanzelf tot de belastingheffing, die door middel van de progressie in de loon- en inkomstenbelasting van oudsher steeds het middel bij uitstek is geweest voor een herverdeling van het inkomen. Wij hebben ons togen dat principe nooit verzet. Het heffen van loon- en inkomstenbelasting naar draagkracht is ook altijd het uitgangspunt van de VVD geweest. Wel is er verschil van mening mogelijk over de vraag of de huidige lijn van de progressie een billijke is of niet. Het standpunt van de VVD is sinds jaren dat dit niet het geval is. Ook in dit opzicht worden de middengroepen onevenredig zwaar belast. Maar veel erger nog is, dat bij stijgende welvaart door de invloed van de progressie de belastingdruk blijft stijgen, ook bij gelijkblijvende belastingtarieven. Dit alles heeft ten gevolge gehad, dat de belastingdruk zodanige afmetingen heeft aangenomen, dat deze eenvoudig ondragelijk is geworden. Ik ben er van overtuigd, dat deze stelling in onze kring weinig tegenspraak zal ontmoeten. Voor de laatste loonstijgingen bedroeg de belastingdruk reeds rond van het nationaal inkomen. Door de werking van de progressie-factor zal dit percentage nog zijn gestegen. De herverdeling van het inkomen neemt dus steeds grotere vormen aan. Dames en heren, ik herhaal: het kan eenvoudig niet veel langer worden getolereerd, dat een steeds groter deel van het inkomen van de

Nederlandse burgerij niet door die burgerij zelf, maar door do Staat wordt besteed, dit is volstrekt in strijd met onze liberale beginselen, die er immers vanuit gaan, dat de mens een zo groot mogelijke vrijheid dient te bezitten, dus ook een zo groot mogelijke vrijheid om te beschikken over zijn eigen inkomen en dat de mens moet worden opgevoed tot hot zelf dragen van verantwoordelijkheid, dus ook tot hot dragen van verantwoordelijkheid ten aanzien van de besteding van het door hemzelf verdiende inkomen. Vandaar ook, dat wij als eis voor aanvaarding van het Akkoord van Wassenaar hebben gesteld, dat in ieder geval de verlaging van de belastingen door neutralisering van de progressie-factor de hoogste prioriteit zou krijgen na de woningbouw, juist met

het oog op de zeer zware belastingdruk in het bijzonder op de lagere en middelbare inkomens. Vandaar ook tenslotte, dat mede op ons verzoek in het Akkoord is opgenomen, dat een beleid moet worden gevoerd, dat mede gericht is op verdere, structurele belastingverlaging. Wij beseffen ten volle, dat de uitvoering van dit Akkoord zeer in het bijzonder voor onze liberale Minister Witteveen een uiterst zware taak betekent, maar wij weten tevens dat de bepalingen van het Akkoord van Wassenaar hem in dit opzicht een sterke positie in het Kabinet verschaffen, terwijl hij zich op grond van dat zelfde Akkoord verzekerd kan weten van de loyale steun van de Regeringspartijen. Zou ooit onverhoopt het tegendeel blijken, dan zou het voor ons volstrekt onmogelijk worden verdere steun aan het regeringsbeleid te geven. Het Akkoord van Wassenaar is voor ons een één en ondeelbaar geheel. Het niet uitvoeren van bepaalde onderdelen zonder onze instemming zou voor ons onaanvaardbaar zijn. Daarmee beoog ik niet te zeggen, dames en heren, dat wij zouden eisen, dat nog dit jaar de overeengekomen belastingverlaging moet worden ingevoerd. Ons verantwoordelijkheidsbesef dwingt ons er toe te erkennen, dat juist tengevolge van de loonexplosie, die ons op de rand van de inflatie heeft gebracht, invoering op dit ogenblik van een belastingverlaging voor Nederland gevaarlijk zou kunnen zijn. Maar wij zijn aan de andere kant ook niet bereid om rustig en gelaten af te wachten tot eens het conjunctureel en budgettair volstrekt juiste moment is aangebroken om deze verlaging door te voeren. Aangezien een

dergelijk moment vrijwel nooit aanbreekt, zouden wij zitten wachten tot St. Juttemis. De Regering zal op grond van het op dit punt ondubbelzinnige Akkoord van Wassenaar het minst ongeschikte moment moeten uitzoeken. Ik vraag U, dames en heren, of er geen sprake is van sociaal onrecht, wanneer aan de kant van de lonen en salarissen het inflatoire risico van een bedrag van 3 miljard gulden aan extra-koopkracht boven de toeneming van de nationale produktie wordt aanvaard, terwijl men aan de andere kant geen enkel risico zou willen aanvaarden voor een belastingverlaging van laten we zeggen rond één miljard gulden. Teneinde enerzijds dat minst ongeschikte moment dan ook direct te kunnen benutten en anderzijds de meest concrete inhoud te geven aan de prioriteit van de belastingverlaging, die er op dit moment aan te geven is, is het

noodzakelijk, dat zo spoedig mogelijk een wetsontwerp tot belastingverlaging met open datum wordt ingediend en door de Staten-Generaal wordt aanvaard. Ik ben van mening, dat het Akkoord van Wassenaar met zich meebrengt, dat in dit wetsontwerp tevens de uiterste datum wordt vermeld, waarop de verlaging daadv/erkelijk zal moeten worden ingevoerd. Nu weet ik wel, dames en heren, dat in het wetsontwerp tot belastingverlaging met open datum, dat door het Kabinet de Quay is ingediend ook geen uiterste datum voorkwam, maar toen was er ook geen Akkoord van Wassenaar, dat is nu juist het grote verschil. Wanneer ik spreek over belastingverlaging, dan kan ik niet voorbij gaan aan de 500 miljoen gulden, die men van bepaalde zijde aan de Schatkist wil onttrekken om zonder noemenswaardige verhoging van de premie de AOW.- en de AWW.-uitkeringen op te trekken tot een sociaal minimum. Ik kan mij overigens best indenken, dat aan werknemerszijde het geweten spreekt. Met hun looneisen hebben zij volledig de beschikbare ruimte en zelfs nog veel meer dan dat opgesoupeerd zonder zich ook maar één ogenblik iets gelegen te laten liggen aan de positie van de gepensioneerde werknemers in de bedrijven. Nu die buit binnen is moet de Schatkist en dus de Nederlandse belastingbetaler maar opdraaien voor de gepensioneerden, ban moet de belastingverlaging maar niet doorgaan, zeggen de vakbondsleiders rustig. Ik hoop overigens, dat de werknemers beseffen, dat echt niet alleen de mensen met de hoogste inkomens door de belastingprogressie worden getroffen. Ik hoop van harte, dat ook zij beseffen, dat als zij bijvoorbeeld ƒ 6000,- verdienen voor de loonexplosie van elke ƒ 100,-

loonsverhoging er ƒ 20 naar de belastingen dan incasseert de fiscus met een opgewekt gezicht ƒ 55,- van elke ƒ 100,- loonsverhoging. Dat zijn nuttige getallen voor een ieder, die zo gemakkelijk roept, dat de "belastingverlaging maar niet door moet gaan, omdat de AOW -verhogingen vrijwel geheel uit de Schatkist moeten worden betaald. Het is duidelijk, dat wij daarmee nooit akkoord zullen gaan, sterker nog het is gezien het Akkoord van Wassenaar ook ondenkbaar, dat de andere Regeringspartijen daaraan hun stem zullen willen geven. Wat moet er dan wel gebeuren, om enerzijds de ook ons zo na aan hart liggende sociale rechtvaardigheid na te streven voor de bejaarden de weduwen en wezen en anderzijds niet via een nieuwe enorme herverdeling van het nationaal inkomen - want dat houdt betaling uit de Schatkist in een sociaal onrecht tegenover andere groepen te bedrijven? Op welke wijze willen wij uitvoering geven aan het punt uit

ons verkiezingsprogram, dat stelt, dat als de welvaart het toestaat de A.O.W.-uitkeringen tot een sociaal minimum moeten worden opgetrokken? Bij het opstellen van dat program konden wij overigens nog mot vermoeden, dat de werknemers vrijwel de gehele welvaartsstijging ten eigen bate zouden aanwenden. Voorshands sta ik op het standpunt, dat ook op dit punt vastgehouden moet worden aan het Akkoord van Wassenaar, dat spreekt van geleidelijke optrekking van de AOW-uitkeringen tot een sociaal minimum. Men kan bijvoorbeeld denken aan een optrekking in twee fasen. Wat de financiering betreft voel ik mij het meest aangetrokken tot het standpunt, dat in de Sociaal Economische Raad is verdedigd door de zgn. groep Bosman. Deze wil in principe de verhogingen van de uitkeringen financieren door een verhoging van de premies, maar reductie daarop verlenen aan hen, die deze verhoogde premie niet kunnen betalen. De kosten van deze reducties komen dan ten laste van de Schatkist. In dit systeem zal er een verhoging komen van de premie met zeker. Ook dit, dames en heren, ik moet er vanavond wel op blijven hameren, is weer een duidelijke herverdeling van het inkomen. Dat is het onvermijdelijk gevolg van het heffen van premies, die een percentage bedragen van het inkomen, terwijl de uitkeringen voor allen gelijk zijn. Ik heb al vastgesteld, dat de belastingdruk in Nederland ondragelijk is geworden en dat een groter deel van het inkomen voor eigen

besteding beschikbaar moet komen. Nu wordt het beschikbaar inkomen behalve door de belastingdruk ook nog bepaald door de sociale verzekeringspremies. Verhoging van de A.O.W.-uitkeringen volgens Bosman betekent verhoging van de premies, dus vermindering van het schikbaar inkomen van hen, die nog geen 65 jaar zijn, Nu wil Minister Veldkamp de AOW-uitkeringen verhogen op 1 januari 1965, terwijl Minister Witteveen met klem van argumenten aantoont, dat hij op die datum de belastingverlaging nog niet kan invoeren. Verhoging van de AOW-uitkeringen op 1 januari 1965 zou dus wederom een vermindering van het beschikbaar inkomen betekenen - niet alleen van de werknemers, naar ook van de zelfstandigen waar nog niets tegenover staat. Opnieuw dus weer een herverdeling van het inkomen. Wat zou nu reëler zijn, dan het gelijktijdig invoeren van de verhoging van de A.O.W. en van de belastingverlaging, eventueel beide in twee fases. Met andere woorden een open datum voor de ene, maar dan ook een open datum voor de andere. Naar mijn mening zou een dergelijke oplossing ook aanzienlijk minder in strijd komen met het Akkoord van

Wassenaar, dat nu eenmaal de belastingverlaging een hogere prioriteit geeft dan het optrekken van de AOW-uitkeringen, dan wanneer wij de verhoging van de AOW-uitkeringen reeds op 1 januari 1965 lieten ingaan, terwijl wij ten aanzien van de belastingverlaging genoegen zouden nemen met een wet met open datum. Ik had er behoefte aan, dames en heren, deze gedachte eens in Uw midden te leggen. Dames en heren, ik ben aan het slot van mijn betoog. Van harte hoop ik, dat hot U na mijn uiteenzetting over lonen, over de belastingverlaging en over de AOW duidelijk zal zijn geworden, dat ik niet overdreef, toen ik zei, dat de kwestie van de herverdeling van het nationaal inkomen wel eens het kernvraagstuk zou kunnen zijn voor de politieke verhoudingen in ons land voor de komende jaren. Ik hoop U tevens te hebben aangetoond, dat het juist de middengroepen in onze maatschappij zijn, die van dit alles het slachtoffer dreigen te worden. Het is niet onwaarschijnlijk, dat wij op een kruispunt van wegen staan. Ik hoop en verwacht, dat wij in eensgezindheid met onze huidige regeringspartners de weg zullen kunnen bewandelen, die leidt naar rechtvaardigheid voor allen. Maar mocht dat ooit onverhoopt niet het geval zijn, dan zullen wij geen ogenblik aarzelen die weg desnoods alleen te bewandelen, in de zekerheid, dat brede lagen van ons Volk ons in onze strijd voor rechtvaardigheid op alle fronten, zuilen steunen.